

6. Закон України «Про ціни и ціноутворення» від 21.06.2012р. № 5007-VI (із змінами і доповненнями). – [Електронний ресурс]. – URL: www.rada.gov.ua

7. Божкова В. В., Рябченко І. М. Аналіз принципів ціноутворення на вітчизняних промислових підприємствах [Электронный ресурс]. *Маркетинг і менеджмент інновацій*, 2013. №1. URL: <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua>

8. Кондратенко Н.О., Волкова М.В. Методичні підходи до ціноутворення в системі маркетингу. *Вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. 2016. №12. [Електронний ресурс]. URL: <http://global-national.in.ua/archive/12-2016/58.pdf>

9. Чичуліна К. В., Метелиця А.С. Впровадження сучасних методів ціноутворення на сільськогосподарських підприємствах. [Електронний ресурс]. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2015/87.pdf

10. Жегус О. В., Попова Л. О., Парцирна Т. М. Теорія та практика ціноутворення в системі маркетингу: монографія – Х.: ХДУХТ, 2013. – 250 с.

Чемерис Є.Т., студентка гр. ЕП 15-1,
Науковий керівник: **Латишева О.В.**, к.е.н,
старший викладач кафедри економіки підприємства,
ДВНЗ «Донбаська державна машинобудівна академія»

АНАЛІЗ СУТНОСТІ ТА СТАНУ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Ефективність функціонування підприємств, рівень їх конкурентоспроможності та забезпечення сталості розвитку в значній мірі визначається станом основних фондів, які у своїй сукупності й створюють виробничо-технічну базу і обумовлюють виробничу потужність підприємств. Потрібно здійснювати постійний аналіз стану та динаміки ефективності використання основних фондів, а також досліджувати, які чинники мають вплив на рівень цієї ефективності і для чого потрібно визначити сутність та специфіку основних фондів в вітчизняних умовах.

Оскільки діяльність будь-якого підприємства розпочинається з формування матеріально-технічної бази, а саме з «основних засобів», тому їх відсутність унеможливує стійке функціонування та ведення поточної господарської діяльності підприємства. Обсяг акумульованих основних засобів (як вартісної форми основних фондів) дає підґрунтя робити висновки про розмір підприємства, його можливості та перспективи розвитку [1, стр.90].

Науковим підґрунтям досліджуваного питання є роботи таких вітчизняних вчених, як Бабаєв Ю.А. [2], Н.Д. Бабяк [3, с. 178], О.В. Коваленко, І.В. Громова [5, с.21], Ю.В. Неміш [6] та ін...

Метою дослідження є аналіз сутності основних фондів та визначення стану і рівня їх забезпечення сталого розвитку вітчизняних підприємств.

На сьогоднішній день в наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених існує багато точок зору стосовно ідентифікації поняття «основні засоби», саме тому більш детально розглянемо, як трактують сутність даного визначення в економічній літературі (табл.1) та у нормативно-правових актах України (табл. 2).

Таблиця 1

Економічні підходи до визначення сутності поняття «основні засоби»

Автор, джерело	Визначення поняття «основні засоби»(ОЗ)
Ю.А.Бабаєв [2, с.54]	– це частина майна, яку використовують як засоби праці при виробництві продукції, виконанні робіт, або наданні послуг або для управління організацією протягом періоду, який перевищує 12 місяців, або звичайний операційний цикл, якщо він перевищує 12 місяців.
Н.Д. Бабяк [3, с. 178]	– це активи з терміном корисного використання більше одного року, які використовуються на підприємствах у декількох операційних циклах з метою отримання економічної вигоди, при цьому не втрачаючи матеріально-речової форми, та переносять свою вартість на знов створену продукцію частинами у вигляді нарахованих амортизаційних відрахувань.
С.М. Гречко [4, с. 24]	– необоротні активи, котрі призначені для господарської діяльності, тобто їх планується використовувати в господарській діяльності.
О.В.Коваленко, І.В. Громова [5, с.21]	– це частина засобів виробництва, що діють у процесі виробництва протягом тривалого періоду, зберігаючи впродовж усього періоду натурально-речовинну форму і переносять свою вартість на продукцію частинами у міру зносу у вигляді амортизаційних відрахувань.
Ю.В. Неміш [6, с.182]	– це вартісне виражені ресурси, що утримуються з метою використання суб'єктом господарювання в процесі виробництва, постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення чи соціально-культурних функцій, очікуваний строк експлуатації яких складає не менше одного року, чи визначається межами операційного циклу понад один рік, вартість яких зменшується в процесі використання.

Джерело: угруповано автором на основі опрацьованих джерел [2-6].

Так, на основі представлених (табл.1, табл.2) трактувань суті поняття «основні фонди» можна зробити висновок, що в наукових колах та законодавчій базі загально прийнятим підходом є розуміння їх, як «матеріальних активів» [10] і «частини засобів виробництва» [12], які «діють протягом тривалого періоду часу у процесі виробництва, зберігаючи при цьому впродовж усього періоду натурально-речовинну форму і переносять свою

вартість на продукцію у вигляді амортизаційних відрахувань по частинах по мірі зносу» [12].

Згідно нормативно-правових актів (табл. 2), при визначенні поняття «основні засоби», потрібно виділити відмінності у податковому та бухгалтерському законодавстві. У Податковому кодексі України (див. табл. 2) акцент зроблено на матеріальних активах в господарській діяльності, тобто на виробничих основних засобах. Натомість поняття основні засоби у Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку (П(С)БО 7 «Основні засоби») враховує як основні, так і невиробничі засоби [11].

Таблиця 2

Сутність поняття «основні засоби» згідно нормативно-правових актів

Нормативний документ, джерело	Визначення
Податковий кодекс України [7]	– це матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання.
П(С)БО №7 «Основні засоби» [8]	– це матеріальні активи, які підприємство/установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).
Міжнародний стандарт бухобліку №16 (МСБО -16) «Основні засоби» [9]	– це матеріальні об'єкти, що їх: а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей; б) використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду.

Джерело: угруповано автором на основі опрацьованих джерел [7-9].

На сьогоднішній день в країні сформувалася ситуація, яка характеризується несприятливим станом використання та забезпеченості основними засобами на підприємствах. Це в першу чергу обумовлено досить великим ступенем зношеності виробничих засобів (табл. 3) і відповідно низьким рівнем модернізації засобів виробництва [10]. Так, після 2014 р. (табл.

3) первісна вартість основних засобів має тенденцію до зниження (у 2017 р. у порівнянні з 2014 р. зменшилась на 43,8%) і відповідно зростає залишкова вартість (у 2017 р. порівняно з 2014 р. вона збільшилась на 52,8%). Крім того, ступінь зносу з 2012 р. по 2014 р. має тенденцію до збільшення – це є негативним чинником у діяльності підприємств, але з 2014 р. по 2017 р. ми спостерігаємо зменшення ступеню зносу на 28,1%. В останній час у промисловості України спостерігаються найбільш різкі зміни вартості основних засобів (рис.1) і оскільки з 2014 р. все більш гостро стають проблеми запобігання процесів деіндустріалізації, то проблеми забезпечення відтворювального процесу відбуваються саме на промислових підприємствах. У роботах [14; 15; 16] наведено детальний аналіз цих проблем для умов вітчизняних підприємств. Так, у праці [15] відмічалось загострення проблеми забезпечення сталого розвитку вітчизняних підприємств «в сучасних складних умовах втрати традиційних ринків збуту експортоорієнтованими підприємствами» та «визнання сучасних перешкод в забезпеченні сталого розвитку підприємств». Це в першу чергу обумовлено тим, що рівень забезпеченості сучасними основними засобами відіграє важливу роль у виробничій діяльності підприємств і від нього залежить якість, повнота та своєчасність виконання наміченого плану виробництва підприємства [10].

Таблиця 3

Динаміка вартості та зносу основних засобів вітчизняних підприємств

Роки	Первісна вартість, млн. грн.	Залишкова вартість, млн. грн.	Ступінь зносу, %
2012	9 148 017	2 135 987	76,7
2013	10 401 324	2 356 962	77,3
2014	13 752 117	2 274 922	83,5
2015	7 641 357	3 047 839	60,1
2016	8 177 408	3 428 908	58,1
2017	7 733 905	3 475 242	55,1

Джерело: побудовано автором на основі опрацювання статистичних даних [13].

Примітка: з 2015 – без Криму та зони АТО

Отже, в період з 2014 р. по 2016 р. (рис.1) існувала тенденція до певного оновлення основних засобів, але вже з 2017 році за усіма трьома видами економічної діяльності відбулося зменшення вартості основних фондів: по добувній промисловості і розробленні кар'єрів – на 16 333 млн.грн. (на 4,3%), по переробній промисловості - на 900 694 млн.грн. (на 54,4%), по постачанню електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря - на 977 172 млн.грн. (на 56,3%).

Вартість основних засобів України за видом економічної діяльності «промисловість» з 2014 по 2017 р.

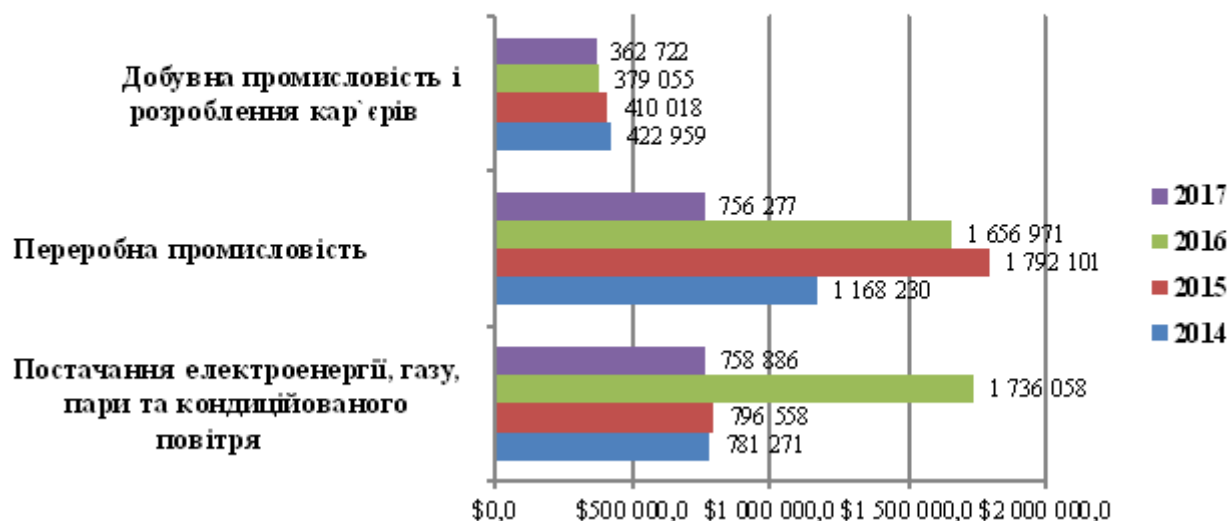

Рис.1. Динаміка вартості основних засобів України у промисловості

Джерело: побудовано автором на основі опрацьованих статистичних даних [13].

Вітчизняні фахівці [14; 15; 16] відзначають різке погіршення ефективності використання основних засобів за останній час в Україні. Так, зокрема у роботах [14; 15; 16] відзначалося, що зношеність основних виробничих засобів базових підприємств промисловості «уповільнюють процеси загального сталого розвитку в Україні» [15, с.84; 16, с. 101], що пов'язано з такими процесами в країні, як: «неповне завантаження виробничих потужностей; повільні темпи оновлення основних засобів, використання фінансових ресурсів не на власні розробки, а на купівлю вже готових машин, обладнання та програмного забезпечення (замість інвестування в оновлення основних засобів, переважно кошти від випуску продукції спрямовувались на споживання)» [16, с. 101].

Варто погодитись з пропозиціями, які висловлені у роботі [16], щодо необхідності «державної підтримки нової промислової політики, яка була б спрямована на здійснення стратегії індустріалізації економіки, створення сприятливих пільгових умов для індустріальних парків, високотехнологічних інноваційних кластерів, котрі відповідають найкращому світовому досвіду для виготовлення конкурентоспроможної на внутрішньому, європейському та міжнародних ринках кінцевої продукції високого ступеня переробки; зняття через дерегуляцію обмежень, які уповільнюють розвиток бізнесу, надання преференцій підприємствам для стимулювання інноваційної діяльності для відродження промислового потенціалу; залучення капіталу приватних інвесторів у розвиток, модернізацію та технічне переоснащення приватизованих підприємств, надання гарантій з боку держави інвесторам для залучення інвестицій в розвиток рентабельних виробництв (нерентабельні потрібно

закривати) продукції з високою доданою вартістю та в відродження підприємств, які розташовані у східних регіонах (виробництва вугільної, металургійної, машинобудівної, хімічної промисловості), що забезпечували значну частину внутрішнього промислового виробництва та експорту, а також в інших традиційно промислових регіонах» [16, с.100].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мордвінцева Т. В., Стулей К.О. Основні засоби підприємства: економічна сутність. *Сталий розвиток економіки*. 2013. Вип. № 2. С. 90-94.
2. Бабаєв Ю. А. Теорія бухгалтерського обліку. – К.: Вища школа, 2007. – 692 с
3. Бабяк Н.Д. Амортизаційні відрахування як фінансове джерело відтворення основних засобів підприємств. *Вісник Сумського державного університету*. Серія «Економіка». 2005. Вип. № 10(82). С. 177–185.
4. Гречко С.М. Особливості визнання основних засобів в цілях бухгалтерського обліку та оподаткування. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2011. Вип. № 3(21). С. 23–31.
5. Коваленко О.В., Громова І.В. Напрями підвищення ефективності використання основних фондів підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. Вип. №7. С. 20–27.
6. Неміш Ю.В. Поняття «основні засоби» у сучасних наукових дослідженнях. *Аграрна економіка*. 2012. Т. 5. № 3–4. С. 181–187.
7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755–VI. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>
8. Основні засоби: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. за № 92 [Електронний ресурс]. – URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0288-00>
9. Основні засоби: міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16: аналітичні матеріали. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – URL: www.minfin.gov.ua
10. Ковальчук Н.О., Побіжан Т.А. Аналіз стану основних засобів на підприємствах України. *Молодий вчений*. 2017. Вип. №10 (50). С. 910-913.
11. Жадан Т.А., Лозова Н.В. Економічна сутність основних засобів підприємства: обліковий аспект. *Глобальні та національні проблеми економіки: електронне наукове фахове видання*. 2015. Вип. №8. – С. 1112-1116
12. Кулько І.В. Оцінювання та аналіз основних виробничих фондів підприємства. *Економіка та підприємництво*. 2013. Вип. №3 (72). С. 166-169.
13. Державна служба статистики України: офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (остання дата звернення - 12.10.2018 р.).
14. Згуровський М.З. Форсайт та побудова стратегії соціально-економічного розвитку України на середньо-строковому (до 2020 року) і

довгостроковому (до 2030 року) часових горизонтах [Електроний ресурс]. *Науковий журнал НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського»* – Київ: Вид-во «Політехніка», 2016. 184 с. – URL: <http://wdc.org.ua/sites/default/files/WDC-IASA-FORESIGHT-2016.pdf>(остання дата звернення - 12.10.2018 р.).

15. Латишева О.В. Основні тенденції розвитку, перспективи та можливості забезпечення сталого розвитку машинобудівних підприємств в Україні. *Науковий журнал "Економічний вісник Донбасу"*, Київ – Старобільськ, 2017. Вип. № 1(47). с. 215, С.82-88.

16. Латишева О.В. Аналіз стану економічної складової сталого розвитку промислових підприємств України. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць*. - Маріуполь: ДВНЗ "ПДТУ". 2016. Вип. №14. 300 с., С.95-103